

Bakgrunn for vedtak

Sandvassåna kraftverk

Hjelmeland kommune i Rogaland fylke

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver	Clemens Kraft AS
Referanse	201300241-53
Dato	24.11.2017
Notatnummer	KSK-notat 92/2017
Ansvarlig	Øystein Grundt
Saksbehandler	Helen Nathalie Liebig-Andersen

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81

7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18

8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvegen. 1B

6800 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Småkraftpakke Hjelmeland II

NVE har foretatt en samlet behandling av søknadene om tillatelse til bygging av Lyngsåna, Storåna og Sandvassåna kraftverk i Hjelmeland kommune. Nøkkelinformasjon for hvert enkelt kraftverk er angitt i tabellen under.

En samlet behandling av sakene er valgt for å gjøre det enklere for NVE å vurdere samlet belastning av de konsesjonsøkte tiltakene, og gi en mer helhetlig oversikt over fordeler og ulemper for allmenne interesser. Samlet høringsutsendelse av sakene gjør det også lettere for høringsparter å vurdere sakene opp mot hverandre og gi mer grundige innspill på samlet belastning.

Under behandling av de tre søknadene i Hjelmelandpakken har NVE vurdert hver enkelt sak for seg, og vurdert sumvirkningene av eksisterende og nye utbygginger der hvor NVE har funnet dette relevant.

I høringsperioden for sakene har Fylkesmannen fremmet innsigelse til søknadene om bygging av Storåna og Lyngsåna kraftverk. Hjelmeland kommune og Rogaland fylkeskommune har fremmet innsigelse mot samtlige søknader i pakken. Grunnet NVEs konklusjon i sakene, hvor vi slutter oss til grunnlaget i innsigelsene, er det ikke avholdt innsigelsesmøter.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at ulempene ved bygging av samtlige av de tre omsøkte småkraftverkene er større enn fordelene. Kravet i vannressursloven § 25 er dermed ikke oppfylt for disse sakene, og søknadene avslås.

KOMMUNE	KRAFTVERK	PRODUKSJON (OMSØKT)	PRODUKSJON (GITT)	KOSTNAD (Kr/kWh i 2016-tall)
Hjelmeland	Sandvassåna	13,6	0	4,8
Hjelmeland	Storåna	39,9	0	3,3
Hjelmeland	Lyngsåna	28,4	0	3,6
Sum		81,9	0	-

Sammendrag

Clemens Kraft AS søker om å få konsesjon til å utnytte et fall på 130 meter i Sandvassåna, fra inntaket ved Sandvassosen på kote 610 og ned til kraftstasjonen på kote 480 rett oppstrøms Uravatnet. Vannveien på totalt 1600 meter er planlagt med 600 m tunell i øvre del og 1000 m nedgravd rørgate i nedre del. Det er planlagt slipp av 238 l/s minstevannføring om sommeren og 143 l/s resten av året. Kraftverket vil ha en installert effekt på 5 MW og produsere om lag 13,6 GWh i et middels år.

Hjelmeland kommune og **Rogaland fylkeskommune** fremmer innsigelse mot søknaden på grunn av konflikt med landskap og friluftsliv av regional verdi, urørt natur og sjelden kvartærgeologisk forekomst. Av samme grunn stiller **Fylkesmannen i Rogaland**, **Naturvernforbundet i Strand og Rogaland**, **Norges Miljøvernforbund**, **FNF Rogaland**, **Stavanger Turistforening**, **Norsk folkehjelp Strand og Forsand** og en rekke **privatpersoner** med tilhørighet til området seg imot utbyggingen.

En utbygging etter omsøkt plan vil gi om lag 13,6 GWh/år i ny fornybar energiproduksjon. Dette er en produksjon som er vanlig for småkraftverk. Selv om dette isolert sett ikke er et vesentlig bidrag til fornybar energiproduksjon, så utgjør småkraftverk samlet sett en stor andel av ny tilgang de senere år. De tre siste årene (2014-16) har NVE klarert drøyt 2,2 TWh ny energi fra småkraftverk. De konsesjonsgitte tiltakene vil være et bidrag i den politiske satsingen på småkraftverk, og satsingen på fornybar energi.

De aller fleste prosjektene vil ha enkelte negative konsekvenser for en eller flere allmenne interesser. For at NVE skal kunne gi konsesjon til kraftverket må virkningene ikke bryte med de føringer som er gitt i Olje- og energidepartementets retningslinjer for utbygging av små vannkraftverk. Videre må de samlede ulempene ikke være av et slikt omfang at de overskrider fordelene ved tiltaket. NVE kan sette krav om avbøtende tiltak som del av konsesjonsvilkårene for å redusere ulempene til et akseptabelt nivå.

I vedtaket har NVE lagt vekt på at en utbygging av Sandvassåna kraftverk vil redusere natur-, landskaps- og opplevelsesverdier i et regionalt viktig friluftsliv- og rekreasjonsområde som oppleves som urørt. Planområdet rommer en rekke kvartærgeologiske forekomster, der særlig Sandvassjuvet fremstår som viktig. I tillegg utgjør Sandvatnet og Sandvassåna i dag siste rest av Årdalsvassdraget som ikke er omfattet av tidligere overføringer eller er direkte utnyttet til vannkraftformål.

Vi legger til i vår vurdering at åpningen av Ryfast i 2019 vil åpne opp området for en langt større brukermasse, og at både lokale og regionale myndigheter, sammen med en rekke friluftsansjoner og private brukere av området, engasjerer seg og er samstemte i sine negative uttalelser til prosjektplanene.

NVE kan ikke se at det i denne saken finnes avbøtende tiltak som i tilstrekkelig grad vil kunne redusere konflikten av en utbygging med landskaps- og friluftsverdiene, og har ilagt hensynet til landskap og friluftsliv av regional verdi avgjørende vekt i konsesjonsspørsmålet.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at ulempene ved bygging av Sandvassåna kraftverk er større enn fordelene. Kravet i vannressursloven § 25 er ikke oppfylt.

Øvrige forhold som er tatt opp av høringspartene gjelder i større grad krav til vilkår og avbøtende tiltak eller andre forhold som ikke er av betydning for vår konklusjon. Grunnet avslaget er ikke disse drøftet her.

Innhold

Småkraftpakke Hjelmeland II	1
Sammendrag	2
Søknad	4
Høring og distriktsbehandling	8
NVEs vurdering.....	21
NVEs konklusjon	30

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Clemens Kraft AS, datert 28.2.2017:

«Clemens Kraft ønsker sammen med grunneierne å utnytte vannfallet i Sandvassåna i Hjelmeland og Forsand kommune i Rogaland fylke, og søker herved om følgende tillatelser:

I Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:

- *å bygge Sandvassåna kraftverk*

II Etter vassdragsreguleringslover om tillatelse til:

- *å regulere Sandvatnet mellom LRV på kote 609,6 og HRV på kote 610*

II Etter energiloven om tillatelse til:

- *bygging og drift av Sandvassåna kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden.»*

I e-post av 19.5.2017 trekker Clemens Kraft reguleringen av Sandvatnet fra prosjektplanene. NVE vurderer søknad om bygging av Sandvassåna kraftverk slik den nå foreligger uten regulering av Sandvatnet.

Sandvassåna kraftverk, endelig omsøkte hoveddata

TILSIG

Nedbørfelt*	km ²	21,1
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	60,47
Spesifikk avrenning	l/(s·km ²)	91,0
Middelvannføring	m ³ /s	1,92
Alminnelig lavvannføring	m ³ /s	0,183
5-persentil sommer (1/5-30/9)	m ³ /s	0,238
5-persentil vinter (1/10-30/4)	m ³ /s	0,143
Restvannføring**	m ³ /s	0,082

KRAFTVERK

Inntak	moh.	610
Avløp	moh.	480
Lengde på berørt elvestrekning	m	1950
Brutto fallhøyde	m	130
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,292
Slukeevne, maks	m ³ /s	4,8
Minste driftsvannføring	m ³ /s	0,24
Planlagt minstevannføring, sommer	m ³ /s	0,238
Planlagt minstevannføring, vinter	m ³ /s	0,143
Tilløpsrør, diameter	mm	1200/1300
Tunnel, tverrsnitt	m ²	14
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	1000/680
Installert effekt, maks	MW	5,0
Brukstid	timer	3504

PRODUKSJON

Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	8,3
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	5,2
Produksjon, årlig middel	GWh	13,6

ØKONOMI

Utbyggingskostnad	mill.kr	65,5
Utbyggingspris	kr/kWh	4,8

* Totalt nedbørfelt, inkl. overføringer, som utnyttes i kraftverket

** Restfeltets middelvannføring like oppstrøms kraftstasjonen. (Deler av denne restvannføringen går ned til Ullestadåna i et elvedele ovenfor fylkesveien. Restvannføringen like oppstrøms stasjonen er derfor ikke fullt 82 l/s.)

*** Netto produksjon der foreslått minstevannføring er fratrukket.

Sandvassåna kraftverk, elektriske anlegg**GENERATOR**

Ytelse	MVA	5,5
Spenning	kV	6

TRANSFORMATOR

Ytelse	MVA	5,5
Omsetning	kV/kV	6/22

NETTILKNYTNING (kraftlinjer/kabler)

Lengde		5
Nominell spenning	kV	22
		Jordkabel

Om søker

Tiltakshaver er grunneierne, som sammen med Clemens Kraft AS har inngått avtale om felles utnyttelse av kraftpotensialet i Sandvassåna. Clemens Kraft (org.nr. 912511481) har som virksomhetsområde å bygge og drifte kraftanlegg i området 1 til 10 MW installert effekt.

Beskrivelse av området

Planområdet ligger i nedbørfeltet til den 53 km lange Årdalselva som renner gjennom Hjelmeland kommune i Rogaland. Planlagt regulert strekning ligger mellom Sandvatnet og Uravatnet.

Sandvatnet ligger i et morenelandskap med bart fjell, noe myr og lite vegetasjon. Dette er et uvanlig landskap for Rogaland, men ikke enestående. Sandvassåna renner ut fra Sandvatnet gjennom et åpent og flatt landskap (Sandvassosen) nordover mot et massivt elvejuv. I starten på Sandvassjuvet danner en liten foss. Juvet skjærer seg gjennom fast fjell og elva renner i nederste halvdel skjult under store blokker og steinur. Elven blir igjen synlig nederst i juvet, og renner videre gjennom spredt bjørk- og furuskog, delvis på bart fjell og gjennom grove steinblokker, nedover mot det åpne myr- og

innsjølandskapet ved Uravatnet. Ved om lag kote 515 deler elven seg, først i to, deretter i en rekke ulike grener nedover mot Uravatn. Det er tiltagende med løsmasser nedover.

Dominerende naturtyper i området er gjennomgående fjellhei i den øvre delen, med økende innslag av skog ned mot stasjonsområdet. Skoglandskapet i Sandvassånas nedre omgivelser er en blanding av småvokst bjørk- og furuskog.

Fylkesveg 661 mellom Tveit i Hjelmeland og Helmikstøl i Forsand kommune går med bro over Sandvassåna, og videre oppover langs østsiden av Sandvatnet. Det ligger en hytte 100 meter ovenfor broen. Ellers er det ingen bebyggelse i nærheten av stasjonsområdet. Ved utløpet av Sandvatnet er det en gangbro. Rundt vannet er det spredt hyttebebyggelse.

Lyse Kraft har regulert betydelige deler av Årdalsvassdraget hvor blant annet Lyngsvatnet, Nilsebuvatnet og Breiavatnet er regulert og overført til Lysebotn kraftverk i tunnel.

Teknisk plan

Inntak

Dammen er planlagt som en 2-3 m høy og ca. 20 m lang betongdam, og vil bestå av en vertikal platedam med fritt overløp. Inntakskonstruksjonen vil bli en separat bygningskonstruksjon på høyre side av elva sett i vannretningen. Det skal bores eller sprenges en vertikal sjakt fra inntakskonstruksjonen og ned i underliggende tunnel. Inntaket vil bli et tradisjonelt inntak med varegrind og stengeventil. Det skal også bygges et lukehus. Minstevannføringen vil gå gjennom dammen.

Vannvei

Vannveien blir en kombinasjon av 680 m tunnel i øvre del og 1000 m nedgravd rørgate i nedre del. Det vil bli ryddet skog i rørtraseen. Grøft, riggplasser og anleggsvei vil legge beslag på totalt ca. 20-25 meter bredde. Tunellpåhugget vil ha et tverrsnitt på 14-20 m². Det må påregnes sprengning i deler av rørtraseen. Rørgaten skal krysse fylkesveien.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen på om lag 180 m² er planlagt i dagen like før utløpet til Uravatnet på kote ca. 480. Det vil bli installert to Francismaskiner med en samlet installert effekt på 5 MW.

Avløpsvannet vil renne ut i Uravatnet. Herfra skal det fordeles mellom Ullestadåna og Lyngsåna slik det renner naturlig i dag. Dersom det blir endringer i fordelingen etter utbygging, vil dette ifølge søknaden bli løst ved å bygge en terskel ved utløpene slik at fordelingen blir som i dag. Denne fordelingen gjøres iht. Swecos hydrologiske rapport som beskriver fordelingen slik den er i dag ved ulike vannføringer (Sweco, 2011). Dette kontrolleres ved at vannføringen måles i kraftverkene i Ullestadåna. Avløpskanalen utformes med vannlås eller støymatter for å dempe støyen.

Nettilknytning

Lyse Kraftnett AS er områdekonsesjonær og vil stå for nettilknytning. Kraftverket skal tilknyttes eksisterende 22 kV forsyningslinje via en om lag 5 km lang jordkabel langs veien ned til dalen.

Veier

Fylkesveien krysser Sandvassåna og rørgaten 430 meter ovenfor planlagt kraftstasjon. Det er planlagt en omlag 430 m lang og 4 m bred permanent adkomstvei fra fylkesveien og frem til kraftstasjonen. I anleggsfasen vil veien ha en anslått bredde på 8-10 meter. Langs rørgatetraseen skal det bygges en omlag 680 m lang og 4 m bred permanent traktorvei opp til planlagt tunellpåhugg.

Massetak og deponi

Det vil ifølge søknaden bli behov for å deponere om lag 12000 m³ steinmasser fra tunnelarbeidene. Deponering av steintippen et tenkt plassert i området mellom fylkesveien og planlagt kraftstasjon.

Arealbruk

Tiltaket er beregnet til å ha et arealbehov på 57,2 dekar i anleggsfasen og 9,3 dekar i driftsfasen.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Området er avsatt som LNF-område i kommuneplanen.

Fylkesvise planer for småkraftverk

Rogaland fylkeskommune har utarbeidet *Strategidokument for små kraftverk*. Strategidokumentet synliggjør nasjonale og regionale verdier som grunnlag for enkeltsaksbehandling. Planområdet til Sandvassåna kraftverk ligger innenfor sone *Hjelmeland 1*. Planen omtaler planområdet som av høy landskapsverdi/regional interesse.

Ev. andre planer eller beskyttede områder

Planområdet inngår i et område som i *Fylkesdelplan for friluftsliv, idrett, naturvern og kulturvern (FINK¹)* er klassifisert som turområde av regional betydning der *allmenne friluftsjnteresser bør gis prioritet*. I samme plan er området registrert som *Viktig naturområde av regional betydning*.

Planområdet faller i Norges Geologiske undersøkelse sin database for geologisk arv² inn under området *Sandvatn-Leitet*. Området er beskrevet som med en rekke kvartærgeologiske fenomener, hvor blant annet Sandvatn, Sandvassjuvet og Urdavatn er beskrevet. Området beskrives som med stor mangfoldighet av avsetninger/fenomener. Det anbefales at hele området må bevares til det er foretatt grundigere undersøkelser.

Prosjektområdet ligger innenfor et område som Naturvernforbundet har fremmet forslag om å gjøre om til Preikestolen nasjonalpark³.

¹ <http://www.rogfk.no/Planer/Kulturplaner/Fylkesdelplan-for-friluftsliv-idrett-naturvern-og-kulturvern>

² http://geo.ngu.no/kart/geologiskarv_mobil/

³ www.preikestolen-nasjonalpark.no

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn. I tillegg har søknaden vært sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner, samt berørte parter for uttalelse. NVE avholdt 26.4.2017 folkemøte i Hjelmeland vedrørende de tre omsøkte småkraftsøknadene i Hjelmeland kommune; Storåna, Lyngsåna og Sandvassåna kraftverk. 28.6.2017 var NVE på befaring i området sammen med representanter for søkeren, kommunen, Fylkesmannen, fylkeskommunen, Naturvernforbundet, Stavanger Turistforening, FNF Rogaland, Ullestad sameie samt en rekke privatpersoner med tilhørighet til området. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

Høringspartenes egne oppsummeringer er referert der hvor slike foreligger. Andre uttalelser er forkortet av NVE. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og/eller NVEs nettsider.

NVE har mottatt følgende kommentarer til søknaden:

Hjelmeland kommune fremmer i brev av 22.6.2017 **innsigelse** mot bygging av Sandvassåna kraftverk. Fra uttalelsen gjengir vi følgende:

«Utbygging av kraftverk i Storåna. Lyngsåna og Sandvassåna vil kvar for seg og samla kunna bidra positivt i form av å forsyna samfunnet med rein og fornybar energi. Dei vil også kunna tilføra kommunen og bedrifter/grunneigarar inntekter. På den andre sida vil dei tre omsøkte prosjekta kvar for seg og i sum medføra store negative konflikter i forhold til allmenne interesser. Dette gjeld både interesser knytt til landskap, friluftsliv og naturmangfold. Dei allmenne interessene knytt til alle utbyggingsområda store, og dei negative konsekvensane for desse interessene så store at ein vurderer dei samfunnsmessige ulempene større enn fordelane. Brukarinteressene er kanskje størst knytt til Storåna, men negativ konsekvens for landskap og naturmangfold er stor også for Lyngsåna. For Sandvassåna sin del er det ein negativ konsekvens for landskapet, men også i forhold til tap av urørt natur. Kommunen meiner dessutan at konsekvensane av utbygginga knytt til ulike brukarinteresser t.d. landbruk, friluftsliv og naturverdiar er mangelfullt vurdert, jf. Saksutgreiinga. Hjelmeland kommune fremmer, i medhold av bestemmelsene i vannressursloven, innsigelse til at det gis konsesjon for utbygging av Sandvassåna, Lyngsåna og Storåna kraftstasjonar.»

(...)

«I forhold til plan: Dei planlagde kraftverka er ikkje i tråd med LNF- føremålet i kommuneplanen.»

(...)

«Lyngsheia og området kring Sandvatnet er mykje nytta til friluftsliv, og er eit viktig utfartsområde sommar som vinter. Det er vanskeleg å talfesta bruken her, då det ikkje er turisthytter eller andre registreringspunkt. Det er likevel ikkje tvil om at området er mykje brukt. Det er difor svært viktig at Sandvatnet ikkje blir regulert, særleg med omsyn til isforhold og bruken av vatnet i skisesongen. Og rådmannen meiner det er svært positivt at søkjar har trekt forslag om regulering av Sandvatnet. I fylkesdelplan for friluftsliv, idrett, naturvern og kulturvern (FINK-2005) er utbyggingsområdet klassifisert som turområde av regional betydning der allmenne friluftslivsinteresser bør gis prioritet.»

(...)

«Den største verdien i dette området er kanskje knytt til geologien. Sandvassjuvet er eit heilt spesiell geologisk formasjon, danna av eit såkalla jøkullaup i slutten av siste istid. Sandvassjuvet er dessutan eit av dei største av slike juv i Norge. Ei sterkt redusert vassføring her vil gi ein negativ verknad på landskapsbilete og vil også påverka livsmiljøet for planter og andre vannlevande organismer.»

(...)

«Arent H. Greve har i sin uttale vist til manglande utgreiing av konsekvensane av utbygginga for våtmarksområdet nedanfor Bjørkejuvskogen og mellom Urdavatnet og Beinskjervatnet. Rådmannen er samd med Greve i at det er ein stor mangel i søknaden. Sandvassåna deler seg i mange greiner i dette området og danner eit ganske stort våtmarksområde. Når vatnet blir ført i tunnel/nedgravd rørtrasé frå utløpet av Sandvatnet og fram til kraftstasjonen ved Urdavatnet vil store deler av dette området få tilført mykje mindre vatn. Naturtypen er relativt sjeldan og heile landskapsbiletet er spesielt, og konsekvensane for dette området skulle vore vurdert.»

(...)

«Sumverknad: I Hjelmeland kommune er ein veldig stor del av vassdraga påverka av vassdragsregulering. Me har to verna vassdrag, Vormo-vassdraget og Nordalsvassdraget. Begge desse ligg lenger aust og nord i kommunen. I denne delen av kommunen er det aller meste regulert. Sandvatnet og Sandvassåna er meir eit unntak som stadfestar regelen. Til tross for dette er desse områda i Årdalsheiane mykje brukt, både til friluftsliv og til landbruk. Sjølv om vassdraga er påverka av reguleringar er det mykje verdifull natur i området, og vakre landskap. Vatn i vassdraga er viktige for desse verdiane, og dermed også den restvassføringa som er igjen i dei regulerte vassdraga. Å behalda nokre vatn og elvar urørte er også viktig. Dei negative verknadane for dette området, som følgje av eksisterande utbyggingar, er allereie store.»

Fylkesmannen i Rogaland går i brev av 6.6.2017 imot bygging av Sandvassåna kraftverk. Fra uttalelsen gjengir vi følgende:

«Fylkesmannen i Rogaland har, etter § 24 i vassressurslova, motsegn til bygging av Storåna og Lyngsåna kraftverk i Hjelmeland kommune grunna stor negativ verknad på nasjonale og vesentlege regionale interesser innan natur, landskap og friluftsliv. Jf. òg rundskriv T-2/16 og brev frå KLD av 31.03.17 om motsegnspraksis i energisaker. Vi har fagleg råd til NVE om å heller ikkje gje løyve til bygging av Sandvassåna kraftverk fordi det vil redusere verneverdiar innan det som er foreslått som Preikestolen nasjonalpark.»

(...)

«Tap av vassføring over ei strekning på om lag 2000 m, vil endre elvelaupet sin verdi for fisk og andre vasslevande organismar. Då strekninga sin funksjon som gyte- og oppvekstområde for fisk er lite kjent, og det er manglande kunnskap om fuglelivet i området, er det vanskeleg å føreseie kva konsekvensar eit slikt inngrep vil ha for naturmangfaldet.

Dei geologiske verdiane i området er ikkje vurderte i søknaden. NGU sin database for geologisk arv viser tydeleg at området har stor geologisk verdi, men at det er kunnskapshol.

Ei utgreiing av konsekvensane tiltaket vil ha for dei geologiske verneverdiane i området, er sakna.

Sandvatnet og Sandvassåna framstår i dag som eit relativt urørt område utan påverknad frå vasskraftutbygging. Opplevinga av naturen utan større inngrep er ein viktig faktor for friluftsiinteressa. Ved ei utbygging av Sandvassåna, med dei tilleggsinngrepa det vil føre med seg, vil området miste statusen som eit område fritt for større inngrep, og med det tape viktige landskapsverdiar. Urørt vassdragsnatur er sjeldan vare i Norge i dag, og må etter Fylkesmannen si vurdering her tillegkast vekt.

Dette er innanfor området som er foreslått som Preikestolen nasjonalpark og vil redusere verneverdiane i eit område som naturfagleg sett er kvalifisert til å få status som Rogaland sin fyrste nasjonalpark..»

Rogaland fylkeskommune fremmer i brev av 7.6.2017 **innsigelse** mot bygging av Sandvassåna kraftverk. Fra uttalelsen gjengir vi følgende:

«Rogaland fylkeskommune fremmer, i medhold av bestemmelsene i Vannressursloven, innsigelse til at det gis konsesjon for utbygging av Sandvassåna, Lyngsåna og Storåna kraftstasjoner.

(...)

For Sandvassåna er konfliktene i første rekke knyttet til landskap, særegen og sjelden kvartærgeologisk forekomst, inngrepsfri natur og friluftsliv.

Fra saksutredningen som følger vedtaket gjengir vi følgende:

«4.3 Vurdering av Sandvassåna

Sandvassåna og Sandvatnet er den eneste delen av Årdalsvassdraget som ikke er omfattet av tidligere overføringer eller er direkte utnyttet til vannkraftformål. Litt over halvparten av Sandvatnet samt de øvre deler av Sandvassjuvet er klassifisert som inngrepsfritt område (INON). Denne statusen vil gå tapt ved en utbygging (jfr. C2 i SD-SMÅ-2014).

Ifølge søknaden vil så mye som 90% av det gjennomsnittlige tilsiget bli utnyttet. Dette vil føre til sterkt redusert vannføring i det karakteristiske Sandvassjuvet som er en sjelden kvartærgeologisk formasjon (canyon) dannet av et såkalt jøkullaup i sluttfasen av siste istid. Sandvassjuvet er et av de største slike juv i Norge med en lengde på ca 500 meter og dybde på 20-40 meter. (jfr. A2 i SD-SMÅ-2014 samt OED's retningslinjer). I tillegg er naturtypen elveløp rødlistet.

Den sterkt reduserte vannføringen på en strekning av nærmere 2 km vil i tillegg til den negative landskapseffekten gi endret livsmiljø for vannlevende organismer.

Fysiske inngrep ved inntaket (dam), rørgate, kraftstasjon, veibygging, nettilknytning og massedeponi vil utgjøre betydelige landskapsmessige verditap.

Etter fylkesrådmannens vurdering er konsekvensene både for landskap og friluftsliv (brukerinteresser) satt for lavt i søknaden.

I rapporten Vakre landskap i Rogaland (Rogaland fylkeskommune 1996) er hele det planlagte utbyggingsområdet klassifisert som område med høy landskapsverdi/ fylkesinteresse (jfr. A2 i SD-SMÅ-2014 samt OED's retningslinjer).

I fylkesdelplan for friluftsliv, idrett, naturvern og kulturvern (FINK-2005) er utbyggingsområdet klassifisert som turområde av regional betydning hvor allmenne friluftslivsinteresser bør gis prioritet (jfr. F1 i SD-SMÅ-2014 samt OED's retningslinjer). I tillegg er store deler av planområdet klassifisert som viktig naturområde av regional betydning der det ikke bør gjøres vesentlige inngrep. Naturkvalitetene er i første rekke knyttet til kvartærgeologiske forekomster, blant annet Sandvassjuvet.

Når det gjelder kulturminner, er det registrert flere støler rundt Litle Sandvatn. Disse er oppført med uavklart status i den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden. Deler av terrenget rundt Sandvatn vurderes å ha et stort potensial for funn av automatisk freda kulturminner i form av stølsanlegg og steinalderboplasser. Forutsatt at Sandvatn kun skal reguleres med senking i forhold til naturlig vannstand, er det ikke behov for arkeologiske registreringer i henhold til Kulturminnelovens § 9 (jfr. også § 10).

(...)

5. Konklusjon

De tre omsøkte prosjektene innebærer hver for seg og i sumvirkning store negative konflikter i forhold til allmenne interesser. Dette gjelder både interesser knyttet til landskap, friluftsliv og naturmangfold som er av en slik karakter og et slikt omfang at det ikke er forenlig med regionale planer, strategier og utredninger. Ulempene for allmenne interesser vurderes å overstige fordelene ved tiltakene.

På denne bakgrunn tilrår fylkesrådmannen fylkesutvalget å fremme innsigelse til utbygging av Sandvassåna, Lyngsåna og Storåna kraftverker i medhold av bestemmelsene i Vannressurslovens § 24.»

Direktoratet for mineralforvaltning har i brev av 7.6.2017 ingen merknader til saken.

Statens vegvesen har i brev av 12.6.2017 ingen spesielle merknader til saken.

Statnett SF uttaler følgende i brev av 12.6.2017 at Kapasiteten i 132 kV nettet mellom Lyse og Stokkeland er presset.

Lyse Elnett AS uttaler i brev av 7.6.2017 at det ikke er kapasitet i verken høyspent distribusjonsnett, nærmeste transformatorstasjon eller i 50 kV regionalnett til å ta imot den nye produksjonen fra omsøkte Sandvassåna, Storåna og Lyngsåna kraftverk. For å kunne ta imot eventuell ny produksjon må det bygges ny stasjon og nye forbindelser i dette regionalnettet. Lyse Elnett vurderer at status per tidspunkt er at det ikke er driftsmessig forsvarlig å tilknytte planlagt ny produksjon mot dagens nett, med planlagte kartlagte forsterkningstiltak. Dette innebærer at Lyse Elnett må gjennomføre nye detaljerte analyser av avdekket forsterkningsbehov. Før analyse igangsettes ønsker de imidlertid at det inngås en samarbeidsavtale med tiltakshaver som blant annet regulerer fordeling av utredningskostnader.

Lyse Produksjon informerer i brev av 6.6.2017 om at Sandvassåna bidrar med en stor del av vannet som Lyngsåna fører ut i Storåna ved Nes og videre ned til målested for minstevannføring ved Kalltveit. Det må ikke gjøres inngrep som endrer fordeling av vann fra Urdavatn.

Naturvernforbundet i Strand og Rogaland skriver i brev av 5.6.2017 at de er imot bygging av Sandvassåna kraftverk. Fra uttalelsen siterer vi følgende:

«Sandvatnet er det eneste større vannet i distriktet som ikke er regulert.

Sandvassjuvet med Sandvassåna er i tillegg et unikt område/landskap i nasjonal sammenheng. I denne sammenheng viser vi til en grundig dokumentasjon fra grunneier Arent Greve.

(...)

Naturvernforbundet viser til ovennevnte argumenter og anmoder NVE om å frarå utbygging av Sandvatnet/Sandvassåna, Storåna med Hiavatnet, Granefossen, Hiafossene og Sendingsfossen, samt Lyngsåna med Rykanfossen.»

Norges Miljøvernforbund uttaler i brev av 6.6.2017 at de er imot utbyggingen av Sandvassåna kraftverk. Fra uttalelsen siterer vi følgende:

«Sandvassåna og sandvassjuvet bør fredes som en del av en nasjonalpark, naturesservat eller landskapsvernområde. Denne fredningen må inkludere elveosen og fossen nedenfor juvet. Dette området er som et lite reservat omgitt av vassdrag som er regulert. Dette er også det siste området som kan klassifiseres som urørt natur, og det større uberørte fjellvatnet. NMF er imot at Clements Kraft A/S får tillatelse til å bygge ut vassdraget Sandvassåna på et prinsipielt grunnlag, og på grunn av ovennevnte punkter.»

FNF Rogaland uttaler i brev av 12.6.2017 at de er imot en utbygging av Sandvassåna kraftverk. Fra uttalelsen gjengir vi følgende:

«Natur- og kulturlandskapet i det omsøkte området er blant det flotteste av Rogalands natur. Som nevnt, vil de omsøkte kraftverkene kunne redusere vannføringen drastisk mesteparten av året og vil i praksis bety at elveløpene og fossene blir ugjenkjennelige, leveområdene for laks blir truet, muligheten for fiske vil forringes og naturopplevelsen for alle vil få redusert verdi.

Anleggene; kraftverk, dammer, deponier, veier, kraftledninger, rørgater, osv. vil sammen med redusert vannføring ha en uforholdsmessig stor negativ konsekvens for andre, til sammen større samfunnsinteresser som vannkvalitet, biologisk mangfold, landskapsverdier, folkehelse, frivillighet og turisme. Vi ber derfor om at NVE avslår søknadene fra Clemens Kraft AS snarest mulig.»

Stavanger Turistforening uttaler i brev av 2.6.2017 at de er imot bygging av Sandvassåna kraftverk. Fra uttalelsen gjengir vi følgende:

«I Rogaland fylkeskommunes utredning om Vakre Landskap i Rogaland (1995), er alle disse vassdragene definert som «vakre landskap med høy prioritet».

En eventuell utbygging av kraftverkene med tilhørende tekniske anlegg, vil medføre betydelige konsekvenser for natur og miljø i et område der Stavanger Turistforening (STF) har en av sine best besøkte hytter, og der ny, betjent turisthytte er under planlegging.

STF mener, i motsetning til Clemes Kraft, at siden de foreslåtte utbyggingene kommer i et område som allerede er berørt av betydelige naturinngrep, er det grunn til å være ekstra restriktiv med ytterligere tiltak.

(...)

Det er flere grunner til at Sandvatnet og Sandvassjuvet/-ånå må skånes for ytterligere inngrep:

Sandvatnet er et populært friluft- og rekreasjonsområde året rundt for folk i regionen. Her er det stabile forhold for vintersport, og området vil når Ryfast åpnes være det nærmeste og lettest tilgjengelige vinterutfartsstedet for store deler av Rogalands befolkning.

Sandvassjuvet er et sjeldent og unikt juv av geologisk nasjonal og internasjonal verdi. Juvet er rødlistet.

(...)

STF viser til ovennevnte argumenter og anmoder om at utbygging av Sandvatnet/Sandvassåna, Storåna med Hiavatnet, Granefossen, Hiafossene og Sendingsfossen, samt Lyngsåna med Rykanfossen frarådes.»

Norsk folkehjelp Strand og Forsand skriver i sin uttalelse av 2.6.2017 at de er imot bygging av Sandvassåna kraftverk. Fra uttalelsen gjengir vi følgende:

«Norsk Folkehjelp Strand og Forsand protesterer mot Clemens Kraft sine planer om utbygging av Sandvatn (Sandvassånå), Lyngsåna og Storånå. Vi ber om at alle tre tiltak må avvises av NVE.

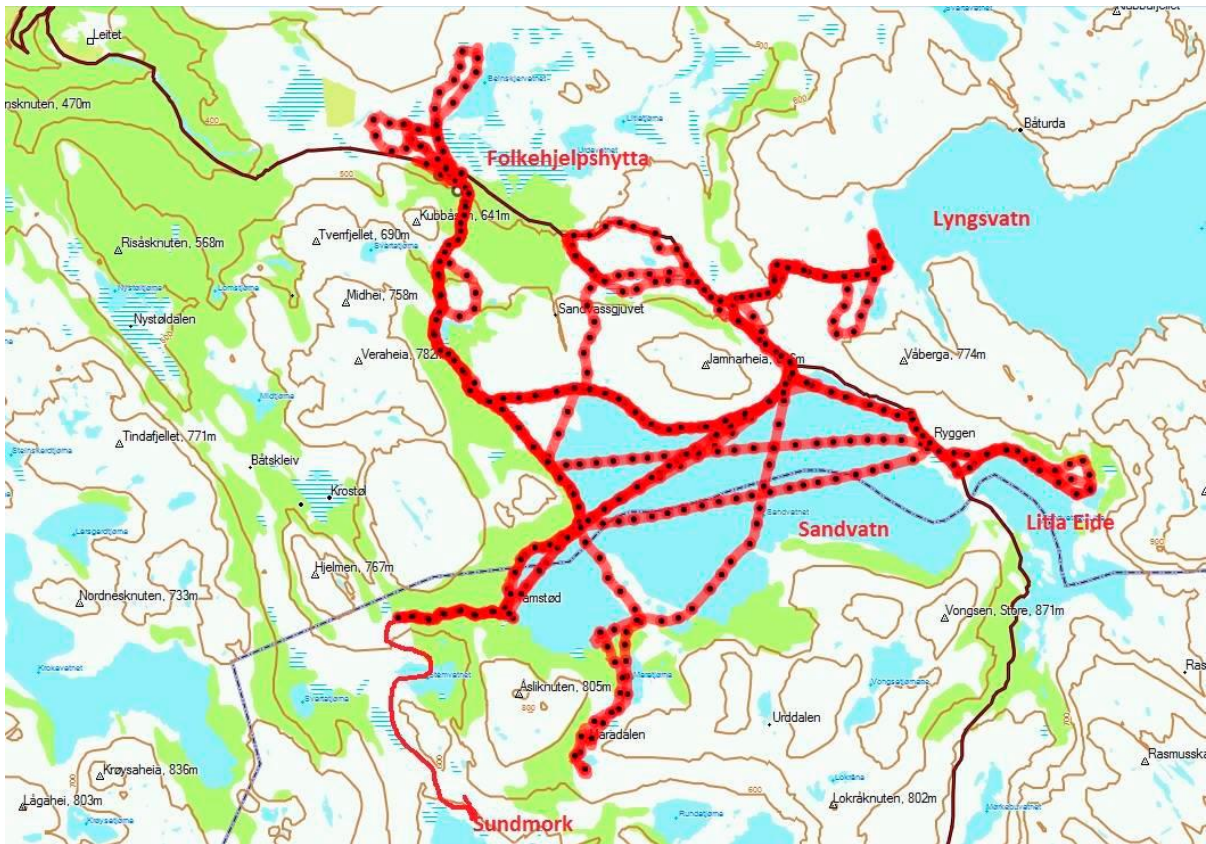
(...)

Vårt distrikt er i særdeleshet belastet med kraftutbygging, og på generelt grunnlag er vi skeptiske til å bygge ut de siste uberørte stedene. Spesielt i områder som har så stor verdi for så mange som disse tiltakene har.

(...)

Sandvatnet og Lyngsheia

Dette området kjenner vi veldig godt og har som nevnt vært tilstede her siden 1964 som organisasjon. Lyngsheia er fortsatt relativt snøsikkert og er dermed en av de få heiene med tilrettelegging for skiturer i ytre Ryfylke. Det vil si at dette er et tilbud for Hjelmeland, Strand og Forsand sine innbyggere og alle hyttefolk på helgetur. Vi får også stadig oftere henvendelser fra personer på andre siden av fjorden, Stavanger med mer, som lurer på skiforhold og synes det er like greit å dra til Lyngsheia som til Sirdal eller Suldal. Med åpning av Ryfast i 2019 vil det være kort fergefri vei for veldig mange mennesker som kan bruke heia. Vi bruker vårt beredskapsutstyr med snøscootere til å trække løyper så raskt snøen tillater det. Det kan være skiløper på noen km rundt parkeringsplassen eller på tilsammen mange mil over hele heia. Se vedlagt kart over oppkjørte løyper i påsken for to år siden. Sandvatnet er veldig sentralt i løypenettet. En regulering av dette ville vært helt uholdbart. Vi forstår nå fra dere i NVE at Clemens Kraft har trukket regulering av Sandvatnet fra søknaden. Er det noen garanti for at vannet vil være helt uberørt for det? Uansett er Sandvassosen og juvet en viktig del av den visuelle opplevelsen av turer i området både vinter og sommer. Det er flotte partier som er en nytelse for sjelen. Og for de av oss som har gått gjennom juvet så er dette en helt spesiell opplevelse med elven som forsvinner, formasjonen på selve juvet og små kulper der elven renner åpent. Mange som er på skitur går bort til kantene ved juvet for å se dette som en del av turen.

Figur 1 - Vedlegg til uttalelse fra Norsk folkehjelp Strand og Forsand som viser oppkjørte løyper i planområdet påsken 2015.

Ullestad Sameige uttaler i brev av 20.5.2017 at det ved en konsesjon til Sandvassåna kraftverk må påses at inntaket blir lagt under kote 610 slik at vannstanden i Sandvassåna ikke blir påvirket, og at avløpet fra Sandvassåna kraftverk fordeles mellom Ullestadåna og Lyngsåna nøyaktig som dokumentert i SWECO-rapport nr. 578301-1, datert 17.3.11.

Arent Greve har i dokument av 29.5.2017 utarbeidet et omfattende protestskriv mot bygging av Sandvassåna kraftverk. Fra dokumentet gjengir vi følgende:

«1. Sandvassåna og Sandvatnet er blant de siste ikke-utbyggede vann og elveløp i Hjelmeland kommune. Utbyggingen vil demme opp elven og en del av elvebredden vil bli oversvømmet. Vannet vil forsvinne fra Sandvassjøvet. Utbyttet av et småkraftverk står ikke i forhold til tapet av uberørt natur. Elveløp som Sandvassåna er rødlistet som nær truet.

2. Sandvassjøvet er en unik geologisk formasjon, resultat av et jøkulhlaup fra nedsmeltingen av isen i siste istid. Slike juv er meget sjeldne ikke bare i Norge men også internasjonalt. Juvet må derfor vernes sammen med elven som renner gjennom juvet.

(...)

4. Våtmarken nedenfor Bjørkejuvskogen mellom Urdavatnet og Beinskjervatnet er ikke utredet for vilt, planter, fugl eller insekter. Det er heller ikke utredet noen konsekvenser av å ta mestedelen av vannet fra denne våtmarken. Våtmarker er rødlistet som nær truet. De er viktige

for insekter og fuglers hekkeområder. Utbyggingen vil også påvirke vannføringen fra Beinskjervatnet og ned mot Årdal.

5. Clemens Kraft sine planer for utbygging sammen med en dårlig utredning av konsekvenser for naturen er i strid med Naturmangfoldloven. Denne setter et føre var prinsipp, dvs. en skal unngå å skade naturmangfoldet og mangel på kunnskap skal ikke begrunne utsettelse eller unnlate å treffe forvaltningsvedtak. Denne utbyggingen vil ødelegge verdifulle og sjeldne naturverdier.

6. Friluftsliv vil bli berørt ikke bare gjennom ødeleggelse av det siste uberørte vassdraget i kommunen, å ødelegge vassdraget gjennom Sandvassjuvet vil ikke bare redusere planteliv, men også redusere opplevelsen av den opprinnelige naturen i et geologisk sjeldent fenomen.

(...)

8. Clemens Kraft har fine miljømålsettinger, de konkluderer med "I Clemens Kraft ønsker vi ikke å gjennomføre prosjekter som etterlater dype og varige spor i naturen eller skaper dype splittelser i et lokalsamfunn. Våre prosjekter skal være bærekraftige – både for økonomi, miljø og samfunn." Denne utbyggingen strider imot alle disse fine målene. De tar sikte på å bygge ut det siste uberørte fjellvannet og elveløp. Det har også vært motstand mot lignende planer tidligere da Lyse Energi ville bygge ut Sandvatnet i 2008.

9. Naturvernforbundet i Rogaland har foreslått opprettelse av Preikestolen Nasjonalpark. Sandvatnet er del av dette området, det er derfor utidig å søke om konsesjon for utbygging av vassdraget før denne saken er avgjort. Det er viktig å beskytte denne siste uberørte naturen uansett om det blir nasjonalpark her eller ikke.»

Egil Tjensvold uttaler i e-post av 30.5.2017 at det er svært stor lokal og regional motstand mot de tre konsesjonssøknadene Sandvassåna, Storåna og Lyngsåna kraftverk på grunn av store negative konsekvenser for friluftsliv og verdifull natur. Han hevder også at enkelte grunneiere i avtale med Clements Kraft om konsesjonssøknadene i ettertid angrer på avtalen.

Erik Larsen skriver i uttalelse av 6.6.2017 at han er imot en utbygging av Sandvassåna kraftverk. Han legger vekt på at Sandvatnet er det siste urørte høyfjellsvannet på Sørvestlandet og i Rogaland, og at planområdet er et yndet friluftsområde sommer som vinter.

Leif Emil Egeland skriver i sin uttalelse av 7.6.2017 at han er imot en utbygging av Sandvassåna kraftverk på grunn av konflikt med store friluftsimteresser i området. Han trekker også frem samlet belastning på vassdrag i kommunen.

Line Larsen uttaler i brev av 7.6.2017 at hun er imot utbyggingen av Sandvassåna kraftverk. Vi siterer følgende fra uttalelsen:

«Flere av de berørte områdene i Lyngsheia i Årdal i Hjelmeland kommune har høy landskapsverdi i Rogaland med naturtyper av både lokal, regional og nasjonal verdi samt flere er rødlistet. Friluftsliv, rekreasjon og landskapsopplevelse i disse områdene vil bli sterkt forringet av utbygginger, i tillegg til reiseliv og turisme i områdene. Clemens kraft viser en klar devaluering og manglende utredninger i sine søknader på områdene. Dette er særlig i strid mot Naturmangfoldlovens føre var prinsipp. Utbyggingene har stor motstand blant grunneiere og folket. Det er langt flere ulemper en fordeler på samtlige av disse sakene.»

Rune Folkvord skriver i sin uttalelse av 13.6.2017 at han er imot utbyggingen av Sandvassåna kraftverk av hensyn til naturen, allmenheten, lokalsamfunnet og økonomien.

Sigbjørn Schmidt uttaler i brev av 8.5.2017 at han er imot bygging av Sandvassåna kraftverk, hovedsakelig av hensyn til friluftsliv. Dersom det likevel gis konsesjon mener han at inntaket bør flyttes ned mot Sandvassjuvet, og at kraftstasjonen bør flyttes opp til området der elva deler seg slik at det unike deltaområdet ned mot Uravatnet/ Beinskjervatnet forblir urørt.

Sigmund Hatløy uttaler i brev av 7.6.2017 at han er imot bygging av Sandvassåna kraftverk. Fra uttalelsen siterer vi følgende:

«Det vert også sagt at dei tre omsøkte kraftverka ligg i eit område sterkt prega av utbygde og planlagde kraftverk. Dette er feil! Det einaste synlege inngrepet ved Storåna, Lyngsåna og Sandvassåna er vegen til Songesand med arm til Lyngsvatnet. Ellers framstår heile området som eit særst variert, kontrastrikt og særst verdifullt vestlandsk naturlandskap. Området har stor utfart både sommar og vinter.»

Tom Ove Eskeland uttaler i brev av 11.5.2017 at han er imot bygging av Sandvassåna kraftverk, og legger samtidig ved fullt referat fra folkemøtet 26.4.2017 på Høiland Gard i Årdal. Referatet er tilgjengelig på sakens nettside på www.NVE.no Fra uttalelsen siterer vi følgende:

«Lyngsheia gir blant annet våre barn verdiene av å være "nordmann født med ski på bena"! I vill uberørt natur, høye fjell og et stort uregulerte fjellvann meg et magisk juv like i nærheten. Sommerturer i dype daler med vann som både sildrer og fosser, bærplukking og bading. Når slike verdier står til hoggs, da viser jeg mitt samfunnsengasjement og protesterer.»

Tore Breiland uttaler i brev av 5.6.2017 at han er imot bygging av Sandvassåna kraftverk av hensyn til friluftsliv og samlet belastning på vassdrag i Rogaland. Han legger vekt på at utbyggingsområdet i dag er lett tilgjengelig for et stort antall mennesker. Når Ryfast åpner i 2019 vil befolkningen i Stavanger, Sola, Randaberg og Sandnes kunne nå området på under 1 time i bil.

Søker kommenterer i bev av 21.6.2017 de innkomne høringsuttalelsene slik:

«Vi viser til innkomne høringsuttalelser for Sandvassåna, Lyngsåna og Storåna i Hjelmeland kommune (i felleskap benevnt som «Hjelmeland-prosjektene»). Uttalelsene omhandler gjennomgående prosjektene under ett og vi velger derfor å kommentere høringsuttalelsene samlet.

Innkomne høringsuttalelser vedr. Hjelmeland-prosjektene er grundig gjennomgått og tas til etterretning. Clemens Kraft har respekt for det store engasjementet som kommer til uttrykk lokalt i regionen og de faglige vurderinger som fremgår av flere av høringsuttalelsene. Etter folkemøtet på Hjelmeland den 26. april 2017, har Clemens Kraft trukket søknad om regulering av Sandvatnet i søknaden for Sandvassåna.

Vi velger innledningsvis å kommentere enkelte gjennomgående punkter i høringsuttalelsene med den hensikt å nyansere det helhetsbildet som fremkommer av høringsrunden. Vi vurderer det som viktig å kommentere mulige positive konsekvenser av Hjelmeland-prosjektene spesielt og småkraftutbygging generelt for å balansere det inntrykket man danner seg ut fra høringsuttalelsene.

Vedrørende vannkraftmålet i Rogaland og positive ringvirkninger av småkraftutbygging

Flere av høringsuttalelsene refererer til «Regionalplan for energi og klima i Rogaland (2010)» og et overordnet mål om 500 GWh i ny vannkraftproduksjon i Rogaland innen 2020. Det uttales fra flere av høringspartene at målet på 250 GWh i nye småkraftanlegg er overoppfyllt som en konsekvens av at det er gitt småkraftkonsesjoner på til sammen 336 GWh i Rogaland. I henhold til NVEs oversikt over igangsatte vannkraftverk er det i perioden 2010-2017 satt i produksjon 297 nye GWh i Rogaland. Av dette utgjør 205 GWh småkraft og minikraft med installert effekt mindre enn 10 MW. Vi velger å kommentere dette for å nyansere påstandene om at målsettinger om ny vannkraft i Rogaland innen 2020 er overoppfyllt. Vår erfaring som småkraftutbygger tilsier at de beste prosjektene realiseres først. I følge Småkraftforeninga er det 400 til 450 norske småkraftkonsesjoner (<10 MW) som ikke er utbygd. Årsakene til dette er flere; manglende nettilgang, høye utbyggingskostnader, begrensninger tilknyttet finansiering m.m. Det er grunn til å anta at mange av disse konsesjonene ikke vil bli realisert. Clemens Kraft mener at dette også er situasjonen i Rogaland. Konsesjoner til potensielt gode prosjekter med volum og gunstig utbyggingskostnad vil kunne bidra til at vannkraftmålet oppnås. En eventuell overoppfylling av fastsatt vannkraftmål vurderes heller ikke som så ensidig negativt med bakgrunn i de positive konsekvenser som følger av vannkraft som ren og fornybar energikilde kombinert med ringvirkninger i lokalsamfunnet. Vi vurderer de vedtatte målsettinger som fornuftige i et fylke som kjennetegnes av betydelige omstillingsbehov. Vårt arbeid med å realisere et «Hjelmeland-cluster» i småkraftsammenheng vil være et viktig bidrag i denne sammenheng.

For Clemens Kraft har det også vært naturlig å bygge videre på de gode erfaringene vi har hatt i arbeidet med å realisere kraftverk i Ullestadåna og Tverråna. Disse to prosjektene ble ferdigstilt i 2016 i samsvar med opprinnelig utbyggingsbudsjett og godkjente detaljplaner. Clemens Kraft har også fått konsesjon på bygging av Øvre Ullestadåna. Dette, kombinert med eventuelle nye konsesjoner i Hjelmeland, vil kunne gi gode bidrag til utviklingen av næringsgrunnlaget i området. Et Hjelmeland-cluster vil gi betydelige ringvirkninger i utbyggingsfasen. En fersk analyse gjennomført av THEMA Consulting på oppdrag fra Småkraftforeninga dokumenterer at ca. 50 % av utbyggingsbudsjettet i en gjennomsnittlig småkraftutbygging kjøpes lokalt. Falleinntekter, eiendomsskatt og arbeidsplasser bidrar lokalt i en driftsfase som vil strekke seg langt inn i fremtiden. Ringvirkninger av prosjektene oppleves gjennomgående som positive i lokalmiljøene både i utbyggings- og driftsfasen.

Vedrørende samarbeid med fallrettseiere

Etter ønske fra flertallet av grunneiere har vi videreført det arbeidet som ble påbegynt av grunneiere i Hjelmeland-prosjektene, hvor det da ble søkt om konsesjon i 2013, dette ut fra et legitimt ønske om å styrke næringsgrunnlaget både for grunneierne og lokalsamfunnet. Ut ifra de opplysninger man hadde forut for søknadstidspunktet ble det inngått avtaler med en større andel av de aktuelle rettighetshaverne. Uavklarte grunneierforhold er videre søkt avklart ved behandling i jordskifteretten, hvorved man er kjent med at mulige nye, og på søknadstidspunktet ukjente rettighetshavere har kommet til i sakene. Sett hen til grunneierforhold som er til behandling i jordskifteretten fordrer dette at Clemens Kraft avventer til sakene har fått sin avslutning og alle berørte grunneierforhold er endelig klarlagt.

Vedrørende kunnskapsgrunnlaget i søknadene og biologisk-mangfold-rapporter

Clemens Kraft tar til etterretning de funn som er gjort tilknyttet biologisk mangfold i tilleggsundersøkelser gjennomført av Fylkesmannen. I henhold til vanlig prosedyre har Clemens Kraft engasjert et eksternt konsulentfirma til å lage en rapport over biologisk mangfold for de ulike prosjektene. NVE har godkjent disse rapportene som vedlegg til konsesjonssøknaden og vi forholder oss til dette.

Vedrørende konsekvenser som følge av småkraftutbygging

Vi har også respekt for de argumenter som fremføres i forhold til «føre-var-prinsippet». Det bør imidlertid tillegges vekt at de omsøkte utbyggingsplanene planlegges i områder som allerede er berørt av kraftutbygginger historisk. Kvinesdal- og Gloppen kommune er eksempler på såkalte kraftkommuner som har gjennomført småkraftutbygging i områder som allerede er berørt av kraftutbygginger historisk. Småkraftutbyggingen har gitt gode bidrag til lokalt næringsgrunnlag uten at de negative konsekvensene oppleves som vesentlige i ettertid.

Vi bestrider ikke at vannføringen i Hjelmeland-prosjektene reduseres vesentlig, men vil samtidig hevde at de negative konsekvensene av dette vil fremstå som langt mindre omfattende enn det bildet som tegnes i høringsuttalelsene. Vår erfaring bygger på realisering av mer enn 20 småkraftprosjekter i egen regi samt erfaringer fra småkraftutbygging generelt. Gjennomgående oppleves de negative konsekvensene i kjølvannet av denne typen utbygginger som mindre enn fryktet i utgangspunktet, både i forhold til friluftsinnteresser, biologisk mangfold m.m. Vi har gode eksempler på dette fra egne småkraftprosjekter både i Rogaland og i andre kommuner. Ullestadåna og Tverråna (ferdigstilt i 2016) er etter vår mening et godt eksempel på en skånsom utbygging der det er tatt hensyn til lokalt miljø. Dette erfaringsgrunnlaget vil eventuelt kunne utdypes av NVE som også har en kontroll- og oppfølgingsrolle i forhold til bygde småkraftverk.

Vedrørende andre næringer i Hjelmeland

Dersom vi trekker paralleller til andre næringer i Hjelmeland er det tilsynelatende gitt gode rammebetingelser for vekst og utvikling. Både utbyggingen av mineral/sandtak og oppdrettsnæringen i kommunen er eksempler på næringer hvor man kan argumentere for større negative konsekvenser på biologisk mangfold og naturkvalitet. Det oppleves derfor som noe unyansert at Hjelmeland-prosjektene skal bli møtt med så vidt massiv lokal motstand.

Clemens Krafts kommentarer til enkeltuttalelsene

Rogaland Fylkeskommune fremmer innsigelse mot utbygging av Sandvassåna, Lyngsåna og Storåna.

Fylkesrådmannens vurdering er at ulempene for allmenne interesser overstiger fordelene ved alle tre prosjekter og viser til «Strategidokumentet for Småkraftverk i Rogaland». Fylkeskommunen mener at søknadene strider det regionale hovedmålet i strategidokumentet for småkraftverk. Dette da de anser at konsekvensene for annen arealbruk og naturverdier ikke er akseptable og at prosjekter som fører til negativ virkning på nasjonale verdier som hovedregel ikke skal anbefales utbygd.

Clemens Kraft tar Fylkesrådmannens uttalelse til etterretning og henviser til våre generelle kommentarer over.

Fylkesmannen i Rogaland mener bygging av Storåna og Lyngsåna kraftverk vil ha stor negativ innvirkning på nasjonale og vesentlige regionale interesser innen natur, landskap og friluftsliv og fremmer derfor innsigelse på disse to prosjektene. Fylkesmannen gir videre faglig råd til NVE om å ikke innvilge konsesjon til bygging av Sandvassåna kraftverk ut fra hensynet til område uten vesentlige inngrep innenfor det som er foreslått og vurdert faglig som den første nasjonalparken i Rogaland.

Fylkesmannens uttalelse tas til etterretning. Clemens Kraft henviser til våre generelle kommentarer over. Utover dette vil vi presisere at omsøkt minstevannføring fra inntakene hindrer tørrlegging av elvene. Restfeltet nedenfor inntaket og de bekker som renner inn i elvene vil bidra til å opprettholde vannføringen også nedenfor inntakene. Selv om vannføringen blir redusert på disse strekningene vil minstevannføringen sammen med vannføringen som kommer fra restfeltet opprettholde en visuell verdi på elvene. Ut over redusert vannføring vil inngrepene fra disse prosjektene bli veldig begrenset siden store deler av anleggene legges inne i fjellet. Vi tillater oss derfor å stille spørsmål ved om inngrep og konsekvenser vil være så vidt omfattende som det man kan få inntrykket av i Fylkesmannens uttalelse.

Hjelmeland kommune konkluderer sin uttalelse (som behandles av kommunestyret den 21. juni) med at de tre planlagte kraftutbyggingsprosjektene vil hver for seg og samlet kunne bidra positivt i form av å forsyne samfunnet med ren og fornybar energi. De vil også kunne tilføre kommunen og bedrift/grunneiere inntekter. På den andre siden er de allmenne interessene knyttet til alle utbyggingsområdene store, og de negative konsekvensene for disse interessene så store at en vurderer de samfunnsmessige ulempene større enn fordelene. Rådmannen tilrår at Hjelmeland kommune går imot utbygging av alle tre prosjektene.

Rådmannens innstilling tas til etterretning. Clemens Kraft henviser til kommentarer gjengitt under uttalelser fra Fylkeskommunen og Fylkesmannen.

Stavanger Turistforening går imot utbygging og mener at siden de foreslåtte utbyggingene kommer i et område som allerede er berørt av betydelige naturinngrep, er det grunn til å være ekstra restriktiv med ytterligere tiltak.

De peker på noen punkter de er spesielt bekymret for:

- Tørrlegging av bekker, elver og fosser vil ruinere naturopplevelsen.*
- Fisk vil forsvinne fra vassdraget.*
- Realiseringen av planen om en betjent hytte blir vesentlig mindre attraktiv.*

Clemens Kraft tar uttalelsen til etterretning, og viser samtidig til generelle kommentarer innledningsvis og spesielle kommentarer nevnt under Fylkeskommune, Fylkesmann og Kommune. Utover vil vi hevde at friluftsjinteressenes legitime bekymring for negative konsekvenser og interessemotsetninger i forhold til småkraftutbygging ofte viser seg å være overvurdert, dette ut fra vår erfaring med prosjekter i sammenlignbare områder. Gjennomgående ser vi at ferdselen i berørte områder ikke reduseres. Tilgjengeligheten forbedres ofte som følge av bedre tilgang. Småkraft, som er lite arealkrevende, legger heller ikke fysiske begrensninger i forhold til lokale turistforeningers planer om nye hyttetilbud eller lignende. I Hjelmelands-prosjektene reduseres også de fysiske inngrepene som følge av at

store deler av vannveiene legges i tunnel. Når dette er sagt, har vi respekt for at mange kan oppleve at naturopplevelsen forringes som følge av mindre vann i elvene.

Norsk Folkehjelp Strand og Forsand protesterer mot Clemens Kraft sine planer om utbygging av Sandvassåna, Lyngsåna og Storåna og mener at alle tre tiltak må avvises av NVE. Organisasjonen gjør rede for arbeidet siden 60-årene med redningsarbeid, løypekjøring etc. innenfor tiltaksområdene og uttrykker bekymring for at en realisering av prosjektene vil redusere natur- og friluftskvalitetene vesentlig.

Clemens Kraft tar uttalelsen til etterretning, og viser samtidig til generelle kommentarer innledningsvis og spesielle kommentarer nevnt under Fylkeskommune, Fylkesmann, Kommune og Stavanger Turistforening.

FNF Rogaland, Naturvernforbundet i Rogaland og Norges Miljøvernforbund fraråder alle at det gis konsesjon til Hjelmeland-prosjektene. Uttalelsene berører i hovedsak de samme forhold som tidligere nevnte høringsuttalelser. Disse høringspartene viser spesielt til mangler i søknadenes biologiske mangfoldrapporter. Clemens Kraft tar disse uttalelsene til etterretning, og viser samtidig til tidligere gitte kommentarer, herunder kommentar under overskriften «Vedrørende kunnskapsgrunnlaget i søknadene og biologisk-mangfoldrapporter».

Lyse Produksjon uttaler at omsøkt regulering av Hiavatnet er uforenelig med kravet de har til minsteslipp på Kalltveit.

Clemens Kraft mener dette kan løses ved at Storåna kraftverk får tilgang til måleverdiene nede ved Kalltveit. Dette legges inn i kraftverkets kontrollanlegg og pådraget for Storåna kraftverk kan styres slik at Lyse til enhver tid opprettholder kravert til minstevannføring på Kalltveit. Søknad om regulering av Sandvassåna er nå trukket og både Sandvassåna og Lyngsåna vil kjøres på det tilsigete som til enhver tid er tilgjengelig. Disse utbyggingene vil derfor ikke berøre vannføringen ved Kalltveit.

Lyse Elnett uttaler at det ikke er nettkapasitet til de tre prosjektene og at det derfor må gjennomføres nye detaljerte analyser av forsterkningsbehov. Clemens Kraft er kjent med dette og har inkludert de vi anser som nødvendige nettinvesteringer i utbyggingsbudsjettene.

Direktoratet for mineralforvaltning kan ikke se at de tre småkraftverkene kommer i konflikt med registrerte mineralressurser av regional eller nasjonal verdi. Clemens Kraft tar uttalelsen til etterretning.

Statens vegvesen beskriver i sin uttalelse nødvendige tiltak vedrørende avkjørsel, kabelkryssing etc. tilknyttet kraftprosjektene som skal godkjennes av Statens vegvesen. Clemens Kraft tar uttalelsen til etterretning og vil innrette seg etter dette.

Utover institusjonelle høringsparter har også privatpersoner og sameier levert høringsuttalelser.

Ullestad sameige påpeker at dersom det gis konsesjon for utbygging av Sandvassåna krever de at avløpet fordeles Lyngsåna mellom Ullestadåna og Lyngsåna slik som dokumentert i Sweco-rapport datert 17.03.11.

Uttalelsen fra Ullestad sameige tas til etterretning. Utover dette vil vi kommentere at Clemens Kraft eier kraftverket i Ullestadåna og har derfor en felles interesse med Ullestad sameige i at fordelingen av vann etter utbygging ikke endres.

Arent Greve leverer en omfattende uttalelse der han blant annet skriver at selv om reguleringen er trukket, er han bekymret for hva som vil skje med vannstanden i Sandvatnet. Clemens Kraft tar uttalelsen til etterretning. Siden reguleringen av Sandvatnet er trukket vil inntaket legges så lavt at dette ikke vil berøre vannstanden i Sandvatnet.

Egil Tjensvold, Erik Larsen, Leif Emil Egeland, Line Larsen, Rune Folkvord, Sigbjørn Schmidt, Sigmund Hatøy, Tom Ove Eskeland, Tore Breiland, Marianne Albertsen, Sigve Hia, Nils Kjetil Nessa og Lars Flatø Nessa uttaler seg negativt til enkeltprosjekter eller prosjektene som helhet hovedsakelig ut fra naturhensyn, samt bekymringer tilknyttet biologisk mangfold og friluftskvaliteter. Clemens Kraft tar til etterretning uttalelser fra private aktører og henviser til generelle kommentarer innledningsvis og spesielle kommentarer til høringsuttalelsene fra institusjonelle høringsparter.»

Tilleggsopplysninger

I e-post av 19.5.2017 trekker Clemens Kraft reguleringen av Sandvatnet fra prosjektplanene.

I e-post av 4.10.2017 opplyser Clemens Kraft om følgende feil i minste oppgitte slukeevne i oppdatert hoveddatatabell:

«Dessverre ser jeg at det er oppgitt feil minste slukeevne når vi oversendte ny hovedtabell den 22.5.2017 etter at reguleringen ble tatt ut av prosjektet, må bare beklager dette. Alle beregninger i hoveddatatabellen er basert på $Q_{min} = 0,24 \text{ m}^3/\text{s}$ og ikke $0,395 \text{ m}^3/\text{s}$ som er feil oppgitt, så jeg tror det beste vil være at vi holder oss til 0,24. Vedlegger derfor oppdatert hoveddatatabell med riktig minste slukeevne.»

NVE mottok i samme korrespondanse oppdatert beskrivelse av inntak- og damkonstruksjon samt hydrologiske beregninger basert på en utbygging uten regulering av Sandvatnet.

NVEs vurdering

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Kraftverket utnytter et nedbørfelt på 21,1 km² ved inntaket, og middelvannføringen er beregnet til 1,92 m³/s. Effektiv innsjøprosent er på om lag 30 %. Avrenningen varierer fra år til år med dominerende vår- og høstflom. Laveste vannføring opptrer gjerne om vinteren. 5-persentil sommer- og vintervannføring er beregnet til henholdsvis 238 og 143 l/s. Alminnelig lavvannføring for vassdraget ved inntaket er beregnet til 183 l/s. Maksimal slukeevne i kraftverket er planlagt til 4,8 m³/s og minste driftsvannføring 240 l/s. Det er foreslått å slippe en minstevannføring på 238 l/s i perioden 1.5. til 30.9. og 143 l/s resten av året. Ifølge søknaden vil dette medføre at 76,6 % av tilgjengelig vannmengde benyttes til kraftproduksjon.

NVE har kontrollert det hydrologiske grunnlaget i søknaden. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Alle beregninger på basis av andre målte vassdrag vil ved skalering til det aktuelle vassdraget være beheftet med feilkilder. Dersom spesifikt normalavløp er beregnet med bakgrunn i NVEs avrenningskart, vil vi påpeke at disse har en usikkerhet på +/- 20 % og at usikkerheten øker for små nedbørfelt.

Med en maksimal slukeevne tilsvarende 250 % av middelvannføringen og foreslått minstevannføring på 238/143 l/s, vil dette gi en restvannføring på omtrent 449 l/s rett nedstrøms inntaket som et gjennomsnitt over året. Det meste av dette vil komme i flomperioder. De store flomvannføringene blir i liten grad påvirket av utbyggingen. Ifølge tall fra søker vil det være overløp over dammen 30 dager i et middels vått år. I 69 dager vil vannføringen være under summen av minste driftsvannføring og minstevannføring og derfor for liten til at det kan produseres kraft, slik at kraftstasjonen må stoppe og hele tilsiget slippes forbi inntaket. Tilsiget fra restfeltet vil i gjennomsnitt bidra med 82 l/s, men om lag 54 % av dette vannet renner ned til Ullestadåna i flere elvedelinger før det når kraftstasjonen. Reelt sett vil derfor restvannføringen rett oppstrøms stasjonen være noe lavere enn dette.

Produksjon og kostnader

Med bakgrunn i de hydrologiske dataene, som er lagt frem i søknaden, har søker beregnet gjennomsnittlig kraftproduksjon i Sandvassåna kraftverk til omtrent 13,6 GWh fordelt på 8,3 GWh vinterproduksjon og 5,2 GWh sommerproduksjon. Byggekostnadene er estimert til 65,5 mill. kr. Dette gir en utbyggingspris på 4,8 kr/kWh.

NVE har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Energikostnaden over levetiden (LCOE) er beregnet til 0,41 kr/kWh (usikkerhet i spennet 34-47 øre/kWh). Energikostnaden over levetiden tilsvarer den verdien kraften må ha for at prosjektet skal få positiv nettonåverdi. Beregningene forutsetter en kalkulasjonsrente på 6 %, økonomisk levetid på 40 år og drifts- og vedlikeholdskostnader på 5 øre/kWh.

NVE vurderer kostnadene ved tiltaket som gjennomsnittlige i forhold til andre vind- og småkraftverk som har endelig konsesjon per 1. kvartal 2016, men som ikke er bygget. Ved en eventuell konsesjon til prosjektet vil det allikevel være søkers ansvar å vurdere den bedriftsøkonomiske lønnsomheten til prosjektet.

Landskap og friluftsliv

Sandvassåna kraftverk ligger i landskapsregion *15 Lågfjellet i Sør-Norge* med *middels verdi* (Puchmann, 2005).

Sandvassåna og Sandvatnet er den eneste større delen av Årdalsvassdraget som i dag ikke er berørt av vannkraftutbygging. Litt over halvparten av Sandvatnet samt øvre deler av Sandvassjuvet er klassifisert som inngrepsfritt område (INON). Bortfall av INON-områder skal ikke i deg selv inngå i vurderingen, men det viser at deler av området er å anse som urørt.

Hele planområdet til Sandvassåna kraftverk er klassifisert som av *høy landskapsverdi/fylkesinteresse* i rapporten *Vakre landskap i Rogaland*.

I *Fylkesdelplan for friluftsliv, idrett, naturvern og kulturvern* er utbyggingsområdet klassifisert som *turområde av regional betydning* hvor *allmenne friluftslivsinteresser bør gis prioritet*. I tillegg er store deler av planområdet klassifisert som *viktig naturområde av regional betydning* der det ikke bør gjøres vesentlige inngrep. Naturkvalitetene er i første rekke knyttet til kvartærgeologiske forekomster, blant annet Sandvassjuvet.

Naturvernforbundet fremmet i 2008 forslag om å opprette nasjonalpark i Preikestolområdet. Verneforslaget omfattet et samlet areal på om lag 215 km², der Sandvatnet og Sandvassåna faller innenfor foreslått arealavgrensing⁴.

Ifølge søknaden benyttes planområdet til turgåing, hytteliv og jakt. Det oppgis at utbyggingen ikke vil gjøre området mindre attraktivt for friluftsliv. Samtidig vurderer søker konsekvensene for temaet landskap som *svakt negative*.

NVE har mottatt en rekke uttalelser, både fra myndigheter, organisasjoner og privatpersoner hvor det legges vekt på at området rundt Sandvatn er et mye brukt friluftsområde hele året. Flere mener også at konsekvensene for både landskap og friluftsliv er satt for lavt i konsesjonssøknaden.

Ifølge Stavanger Turistforening med flere er Sandvatnet et populært friluft- og rekreasjonsområde året rundt for folk i regionen. Ifølge Norsk folkehjelp med flere er Sandvassosen og Sandvassjuvet en viktig del av den visuelle opplevelsen av turer i området både vinter og sommer.

Norsk Folkehjelp uttaler at Lyngsheia er en av de få heiene med tilrettelegging for skiturer i ytre Ryfylke. Her er det stabile forhold for vintersport, og området vil, når Ryfast åpnes, være det nærmeste og lettest tilgjengelige vinterutfartsstedet for store deler av Rogalands befolkning. Lokallaget står for preparering av løypene, og uttaler at Sandvatnet står sentralt i løypenettet.

I søknaden fremstilles planområdet som sterkt berørt av utbygd og planlagt vassdragsutbygging. Både kommunen og Fylkesmannen uttaler at planområdet rundt Sandvatnet og Sandvassåna i dag likevel fremstår som relativt urørt uten påvirkning fra vannkraftutbygging. Utenom veien til Songesand beskrives området som variert, kontrastrikt og verdifullt vestlandsk naturlandskap.

Fylkeskommunen mener at fysiske landskapsinngrep forbundet med etablering av dam og inntak, rørgate, kraftstasjon, veier, nett-tilknytning og massedeponi samlet sett vil utgjøre betydelige landskapsmessige verditap. Fylkesmannen med flere legger også vekt på at opplevelsen av urørt natur er en viktig faktor for friluftinteressene, og at landskapsinngrep i et uberørt område bør vektlegges ved vurdering av konsesjonsspørsmålet.

Også kommunen viser til områdets status som turområde av regional betydning der friluftsinntak bør gis prioritet. De trekker frem Sandvassjuvet som den kanskje største verdien i området, og mener at redusert vannføring i Sandvassåna og gjennom juvet vil redusere landskapsverdien.

⁴ Forslaget er faglig vurdert og anbefalt av Fylkesmannen, men mangler støtte fra de involverte kommunene. Miljødirektoratet ønsker lokalpolitisk støtte rundt forslaget før eventuell videre vurdering av verneforslaget.

Figur 2 - Øvre del av tiltaksområdet med dam og inntak planlagt sentralt i bildet. Vannvei i boret tunell som illustrert i bildet. Bildet er hentet fra konsesjonssøknaden.

NVEs vurdering

NVE merker seg at planområdet til Sandvassåna kraftverk befinner seg i et område som av regionale myndigheter er kategorisert som av *stor verdi* for både friluftsliv og landskap.

Ifølge Olje- og energidepartementets *Retningslinjer for små vannkraft*, skal det ved planlegging av småkraftverk i områder med *stor landskapsverdi* utvises særlig varsomhet med sikte på å bevare landskapskvalitetene og helheten i landskapet. Det står også at vurdering av landskapsinngrep bør sees i sammenheng med virkninger for tilknyttede interesser som friluftsliv og biologisk mangfold.

I *Strategidokument for små vannkraftverk i Rogaland* står det at man skal være restriktiv med å gi tillatelse til utbygginger i områder med *stor verdi* for friluftsliv.

NVE mener at planlagt dam og inntak ved Sandvassosen trolig ikke vil utgjøre en stor visuell forskjell sett fra avstand i området rundt Sandvatnet. Vi mener også at landskapsinngrepene forbundet med etablering av anleggsdelene i øvre del av tiltaksområdet vil være innenfor det NVE vanligvis anser som akseptabelt. Vi er derimot av den oppfatning at dam- og inntakskonstruksjonen på nært hold i dette tilfellet vil utgjøre et uheldig fremmedelement i et område som i dag oppfattes som urørt, og hvor den helhetlige opplevelsen av et vakkert landskap, store natur- og opplevelsesverdier trekkes frem som viktig for friluftinteressene.

Det er NVEs vurdering at det hovedsakelig er landskapsinngrepene i nedre halvdel av tiltaksområdet som vil forbli store og synlige i landskapet. Vi merker oss at området mellom tunellpåhugg og fylkesveien er særlig eksponert for innsyn. I dette området vil etablering av tunellpåhugg, riggområde, nedgravd/sprenget rørgate og permanent vei som slynger seg oppover i lia medføre godt synlige

landskapsinngrep i det storskala landskapet som etter vår mening ikke er forenelige med regionalt viktige friluftsinnteresser og i et område med høy landskapsverdi.

Figur 3 - Vannvei med nedgravd rør som indikert frem til område for tunellpåkugg og riggområde. Det er planlagt permanent vei som slynger seg oppover i lia langs rørgata. Bildet er hentet fra konsesjonsøknaden.

NVE mener at en eventuell utbygging av Sandvassåna kraftverk vil redusere natur-, landskaps- og opplevelsesverdier i et regionalt viktig friluftsinnteress og rekreasjonsområde som i dag oppleves som urørt. Vi legger også til vår vurdering at åpningen av Ryfast i 2019 vil åpne opp området for en enda større brukermasse, og at både lokale og regionale myndigheter, sammen med en rekke friluftsinnteressorganisasjoner og private brukere av området, engasjerer seg og er samstemte i sine negative uttalelser til prosjektplanene.

NVE kan ikke se at det i denne saken finnes avbøtende tiltak som i tilstrekkelig grad vil kunne redusere konflikten av en utbygging med landskaps- og friluftsinnteressverdiene.

NVE har ilagt hensynet til friluftsliv og landskap av regional verdi stor vekt i konsesjonsspørsmålet.

Naturmangfold

Sandvassåna deler seg i mange greiner mellom Sandvassjuvet og fylkesveien og videre nedover mot Urdavatnet og Beinskjervatnet. Arent Greve og Hjelmeland kommune med flere har i sine uttalelser vist til manglende biologiske undersøkelser i og vurdering av konsekvensene av omsøkt utbygging for dette området, hvor utbyggingsplanene vil medføre redusert vannføring med om lag 77 prosent.

Naturtyper

En eventuell utbygging av Sandvassåna kraftverk vil berøre en bekkekløft med lokal verdi (C). Den avgrensede naturtypen omfatter det tidligere omtalte Sandvassjuvet i øvre deler av tiltaksområdet.

Bekkekløft og bergvegg

Bekkekløfter finnes der hvor bekker eller mindre elver skjærer seg ned i bratte lisider, og omfatter alt fra dype juv til mindre sprekkedaler. Bekkekløfter er en av våre mest varierte og dramatiske naturtyper med konstant høy luftfuktighet. Trange daler og gjel har lite direkte solinnstråling og miljøet blir mer fuktig enn i området rundt. Vannføringen gjennom bekkekløfta er viktig for fuktigheten i kløfta, spesielt i områder hvor elven går i fosser eller stryk hvor vann vil sprute over vegetasjon i kantsonen. Spesielt viktig er områder hvor utglidninger og ras er vanlig, siden disse skaper et dynamisk miljø som gir grunnlag for variert arts mangfold. De store vekslingene i naturforhold gir et høyt arts mangfold og stort innslag av rødlistearter innenfor naturtypen. Truslene mot naturtypen er inngrep som gjør det lysere og tørrere i kløfta. Norge har et internasjonalt ansvar for bekkekløfter.

I øvre deler av tiltaksområdet renner Sandvassåna gjennom en om lag 850 meter lang bekkekløft med lokal verdi (C). En middels rik og typisk moseflora ble påvist langs elven gjennom juvet. Det ble ikke gjort funn av rødlistede arter i kløfta. Potensiale for at slike arter likevel er tilstede i kløfta er ikke omtalt i biomangfoldrapporten.

I *Strategidokument for små vannkraftverk i Rogaland* står det at en skal være restriktiv med å tilrå utbygging av vassdrag med bekkekløfter.

Det er i tillegg til Sandvassjuvet registrert 20 bekkekløfter i Hjelmeland kommune. Seks av disse er påvirket av tidligere vannkraftutbygginger. Ytterligere fem vil bli berørt ved bygging av Sagåna, Øvre Ullestadåna og Kreppingdalen kraftverk som alle fikk konsesjon av NVE i 2016. Det vil si at drøyt halvparten av de registrerte bekkekløftene i Hjelmeland kommune er eller vil bli berørt av vannkraftutbygginger i nærmeste fremtid.

Ved en utbygging som omsøkt vil bekkekløfta på berørt strekning bli påvirket av redusert vannføring slik at fuktforholdene endres. Etter NVEs syn er verdien av bekkekløfta i Sandvassåna imidlertid såpass begrenset, at med slipp av minstevannføring hele året vil konsekvensene av en eventuell utbygging være akseptable. Imidlertid må den samlede belastning, jamfør naturmangfoldloven § 10, på bekkekløfter sies å være omfattende i kommunen. Den samlede belastningen anses ikke alene som så stor at den blir avgjørende for konsesjonsspørsmålet, men tillegges noe vekt i den totale vektingen av fordeler og ulemper for Sandvassåna kraftverk.

Arter

Det er registrert Storlom på Sandvatnet, men det er usikkert om arten hekker her. Det er også registrert fiskemåke og lirype i området, begge rødlistet i kategori *nær truet*.

Planområdet ligger i randsonen for hensynsområde for villreinområdet Setesdal Vesthei - Ryfylkeheiene, men området har ifølge biomangfoldrapporten som følger søknaden i dag liten funksjon for villreinen. Utbyggingen vurderes å ha liten negativ virkning for villrein.

Det er ifølge biomangfoldrapporten som følger søknaden en tett bestand av småvokst ørret, både i Sandvatnet og i Urdavatn. Utløpsosen og Sandvassåna ned til brekket mot Sandvassjuvet er ikke undersøkt med hensyn til fisk, men biomangfoldrapporten som følger søknaden antar at det også her er

tett forekomst og muligens også gyteområder. Sandvassåna nedover mot Urdavatn har ørret på det meste av strekningen.

I de biologiske undersøkelsene utført i planområdet til Sandvassåna kraftverk i forbindelse med utarbeidelsen av søknaden, ble det kun registrert vanlige arter av moser, lav og karplanter langs elven. I *Artskart*⁵ er det imidlertid registrert en forekomst av den rødlistede karplanten *skotsk øyentrøst* i rødlistekategori *nær truet*. Forekomsten ble registrert i 1989 og er merket av i kartet i øvre del av planområdet. NVE legger i utgangspunktet ikke stor vekt på hensynet til eldre forekomster av denne art. I *Artskart* er det også registrert en forekomst av den rødlistede lavarten *Arthonia Stellaris* (sårbar), på vestsiden av elven i området mellom Sandvassjuvet og fylkesveien. Lavarten ligger utenfor det området som vil bli direkte berørt av tiltaket.

I forbindelse med tidligere utbyggingsplaner i området gjennomførte Fylkesmannen i 2009 en biologisk undersøkelse i Sandvassjuvet. Fylkesmannen uttaler at det ikke ble gjort funn av rødlistede arter. Av de totalt 159 registrerte moseartene er imidlertid 8 europeiske ansvarsarter. Rosettmose, klubbmose, seterraspmose og fjellpolster er i tillegg sjeldne i fylket.

NVE merker seg at det finnes biomangfold av betydning innenfor influensområdet, og har lagt hensynet til sårbare og truede arter til vår samlede vurdering av positive og negative virkninger for allmenne interesser. Derutover viser vi til vår vurdering nedenfor av tiltaket opp mot naturmangfoldloven.

Av hensyn til blant annet anadrom fisk fastsatte Olje- og energidepartementet i 2015 krav til slipp av minstevannføring fra Breiavatnet til Storåna. Lyse Produksjon informerer i sin uttalelse om at Sandvassåna bidrar med en stor del av vannet som Lyngsåna fører ut i Storåna ved Nes og videre ned til målested for minstevannføring i Storåna ved Kalltveit. Lyse ber om at det ikke må gjøres inngrep i Sandvassåna som endrer fordeling av vann fra Urdavatn.

NVE ser at det ved en eventuell konsesjon til Sandvassåna kraftverk knytter seg en viss utfordring til riktig fordeling av vann fra kraftverksutløpet mellom Ullestadåna og Lyngsåna, og at mindre vann til Lyngsåna også vil medføre at store deler av Storåna på anadrom strekning vil få redusert vannføring. Forholdet rundt fordeling av vann og hensynet til anadrom fisk er likevel ikke ilagt avgjørende vekt i konsesjonsspørsmålet.

Forholdet til naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden om Sandvassåna kraftverk legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, miljørapport og høringsuttalelser, samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart den 6.10.2017.

NVE har ansvaret for å sette krav om innhold og omfang av konsesjonssøknader. Det er også NVEs ansvar å avgjøre om søknader om bygging av småkraftverk tilfredsstiller kravet om at fordeler og

⁵ <http://artskart.artsdatabanken.no>

ulemper av tiltaket er tilfredsstillende opplyst jamfør vannressursloven § 23. Dersom søknad med tilhørende biomangfoldrapport ikke inneholder tilstrekkelig informasjon så vil det etter samme paragraf annet ledd kunne fremmes krav om tilleggsundersøkelser. Slike krav kan fremmes ved gjennomgang av rapporten før søknaden er sendt på høring, etter at høringsuttalelsene er mottatt eller etter at NVE har vært på befaring.

Sandvassåna deler seg i mange greiner mellom Sandvassjuvet og fylkesveien, og danner et relativt stort, fuktig område. Utbyggingsplanene vil redusere vannføringen gjennom dette området med om lag 77 prosent. Flere høringsparter påpeker at dette området ikke er kartlagt med tanke på biologisk mangfold.

NVE er enig med høringspartene i at vi per i dag mangler informasjon om hvorvidt og i hvilke grad en utbygging som omsøkt vil berøre dette området gjennom redusert vannføring. Etter NVEs vurdering er manglende informasjon i dette tilfellet likevel ikke avgjørende for vår konklusjon. NVE mener at det er innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak, jamfør naturmangfoldloven § 8.

Vannkraft i Årdalsvassdraget

Store deler av Årdalsvassdraget er per i dag regulert, med omlag 60 prosent av nedbørfeltet overført til andre vassdrag/kraftanlegg. Mesteparten av de sørlige delene av nedbørfeltet er overført til Lysebotn kraftverk, mens et felt i nord er overført til Ulla-Førre kraftverkene.

De opprinnelige konsesjonsvilkårene for Lysebotn kraftverk hadde ikke krav om slipp av minstevannføring i Årdalsvassdraget, men vilkårene har nylig vært oppe til revisjon. I 2015 fastsatte Olje- og energidepartementet krav til slipp av minstevannføring fra Breiavatnet til Storåna på 1000 l/s om vinteren og 2000 l/s om sommeren slik at det alltid renner hhv. 1500 l/s og 3000 l/s ved Kaltveit som ligger nedstrøms samløpet med Lyngsåna.

I perioden 2012-2016 har NVE gitt Clemens Kraft AS konsesjon til å bygge tre småkraftverk i sidevassdraget Ullestadåna, herunder Ullestad kraftverk, Tverråna kraftverk og Øvre Ullestadåna kraftverk. De første to er nylig idriftsatt.

I tillegg til søknad om bygging av Sandvassåna kraftverk har Clemens Kraft AS også søkt om utbygging av Lyngsåna og Storåna rett nord for Sandvassåna. Sandvassåna, Lyngsåna og Storåna kraftverk ville etter planene gi en samlet årlig produksjon på omlag 84 GWh. NVE har i egne vedtak i dag også avslått søknadene om bygging av Storåna og Lyngsåna kraftverk grunnet konflikt med store landskaps- og friluftslivsverdier i tillegg til betydelig lokal og regional motstand, også mot disse.

Også Lyse Energi har tidligere vurdert utbygging i Sandvatn, Lyngsåna og Storåna i Viglesdalen. Lyse valgte imidlertid å trekke utbyggingsplanene, blant annet grunnet stor lokal motstand.

Sandvassåna og Sandvatnet er den eneste gjenværende delen av Årdalsvassdraget som ikke er omfattet av tidligere overføringer eller er direkte utnyttet til vannkraftformål. Litt over halvparten av Sandvatnet samt de øvre deler av Sandvassjuvet er klassifisert som inngrepsfritt område.

NVE merker seg at det også tidligere er fremmet eller vurdert fremmet søknad om å utnytte omsøkt vannfall, men at blant annet sterk lokal motstand mot utbygging i denne siste, større urørte delen av Årdalsvassdraget har medført at planene ble trukket. Vi registrerer at det også denne gang er sterk lokal motstand mot bygging av Sandvassåna kraftverk, hovedsakelig knyttet til konflikt med store landskaps- og friluftslivsinteresser. Vi merker oss spesielt at både kommunen og fylkeskommunen har fremmet innsigelse mot utbyggingsplanene.

Geologi

I Norges Geologiske undersøkelse sin database for geologisk arv vises det til *Forslag til vern av kvartærgeologiske områder og Forekomster i Rogaland* (1987), hvor området *Sandvatn-Leitet* er foreslått vernet. I området er det vist til en rekke kvartærgeologiske fenomener, hvor blant annet Sandvatn, Sandvassjuvet og Urdavatn er beskrevet. Området beskrives som med stor mangfoldighet av avsetninger/fenomener. Det anbefales at hele området må bevares til det er foretatt grundigere undersøkelser.

De geologiske verdiene knyttet til Sandvassjuvet er ikke vurdert i søknaden. Fylkesmannen, fylkeskommunen, privatperson Arent Greve med flere trekker imidlertid frem verdien av Sandvassjuvet nettopp på grunn av dets geologiske verdi.

NVE merker seg at hele planområdet er foreslått vernet på grunn av sin geologiske verdi, men at det ennå ikke er tatt til behandling av myndighetene. NVE deler høringspartenes oppfatning av at Sandvassjuvet bør bevares, men merker oss samtidig at en utbygging som omsøkt ikke vil medføre direkte inngrep i kløfta.

Vi legger hensynet til området generelt og Sandvassjuvet som lite undersøkt geologisk forekomst spesielt, til vår samlede vurdering av positive og negative virkninger for allmenne interesser.

Samfunnsmessige fordeler

En eventuell utbygging av Sandvassåna kraftverk vil ifølge søknaden gi 13,6 GWh i et gjennomsnittså. Denne produksjonsmengden regnes som vanlig for et småkraftverk. Småkraftverk utgjør et viktig bidrag i den politiske satsingen på fornybar energi. Det omsøkte tiltaket vil gi inntekter til søker og grunneiere og generere skatteinntekter. Videre vil Sandvassåna kraftverk styrke næringsgrunnlaget i området og vil dermed kunne bidra til å opprettholde lokal bosetning.

Oppsummering

NVE har vurdert fordelene ved en fornybar energiproduksjon fra Sandvassåna kraftverk på om lag 13,5 GWh opp mot ulemper for allmenne interesser.

I vedtaket har NVE lagt vekt på at en utbygging av Sandvassåna kraftverk vil redusere natur-, landskaps- og opplevelsesverdier i et regionalt viktig friluftsliv- og rekreasjonsområde som oppleves som urørt. Planområdet rommer en rekke kvartærgeologiske forekomster, der særlig Sandvassjuvet fremstår som viktig. I tillegg utgjør Sandvatnet og Sandvassåna i dag siste rest av Årdalsvassdraget som ikke er omfattet av tidligere overføringer eller er direkte utnyttet til vannkraftformål.

Vi legger til i vår vurdering at åpningen av Ryfast i 2019 vil åpne opp området for en langt større brukermasse, og at både lokale og regionale myndigheter, sammen med en rekke friluftslivsorganisasjoner og private brukere av området, engasjerer seg og er samstemte i sine negative uttalelser til prosjektplanene.

NVE kan ikke se at det i denne saken finnes avbøtende tiltak som i tilstrekkelig grad vil kunne redusere konflikten av en utbygging med landskaps- og friluftslivsverdier, og har ilagt hensynet til landskap og friluftsliv av regional verdi avgjørende vekt i konsesjonsspørsmålet.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at ulempene ved bygging av Sandvassåna kraftverk er større enn fordelene. Kravet i vannressursloven § 25 er ikke oppfylt.

Øvrige forhold som er tatt opp av høringspartene gjelder i større grad krav til vilkår og avbøtende tiltak eller andre forhold som ikke er av betydning for vår konklusjon. Grunnet avslaget er ikke disse drøftet her.